

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сугак С.І.,

*економіст, юрист, бізнес-медіатор,
студент магістерської програми, «Магістр медіації та менеджмент конфліктів»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», BSK KROK, м. Київ, Україна,
e-mail:svitlana.sugak@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1765-1224>*

Сучасний стан світової економіки зумовлює необхідність глобальних трансформацій, поєднання конкуренції та кооперації, співробітництва та суперництва. Інноваційна діяльність підприємств має бути забезпечена охороною інтелектуальної власності як на національному, так і на міжнародному рівні. Захист прав та законних інтересів авторів і патентовласників реалізується через механізм, що становить систему форм, способів та засобів діяльності відповідних юрисдикційних органів та заінтересованих осіб, яка спрямована на визнання та поновлення порушених прав, припинення порушення прав і законних інтересів авторів і патентовласників та на застосування до правопорушників заходів державного примусу [2;с.386].

Природа об'єктів інтелектуальної власності дозволяє швидко та легко їх відтворювати та розповсюджувати, що може бути причиною активного порушення прав у даній сфері. Захист прав інтелектуальної власності у судовому порядку не завжди задовольняє інтересам сторін з причини вартості судових витрат та тривалості строків судових розглядів справ.

Медіація є альтернативним способом захисту прав, у тому числі й прав інтелектуальної власності, що довела свою ефективність на міжнародному рівні. Міжнародним органом, що вирішує спори щодо прав інтелектуальної власності за допомогою медіації є Центр Всесвітньої організації інтелектуальної власності з арбітражу та посередництва (Центр ВОІВ).

Центр ВОІВ був заснований у Женеві в 1994 році з метою сприяння врегулюванню спорів в сфері інтелектуальної власності завдяки застосуванню альтернативних процедур. Центр ВОІВ є нейтральним міжнародним некомерційним органом з врегулювання суперечок, який пропонує ефективні з точки зору витрат часу і коштів різні варіанти альтернативного врегулювання спорів. Послуги ВОІВ в області посередництва, арбітражу та винесення експертного висновку дозволяють приватним особам ефективно вирішувати свої внутрішні або транскордонні суперечки, що стосуються інтелектуальної власності і технологій, в позасудовому порядку [6].

На сьогоднішній день все більша кількість справ вирішується за допомогою медіації за участі Центру ВОІВ. Сторони, що вирішували спори за допомогою даного Центру належать до різних юрисдикцій, включаючи Австрію, Китай, Францію, Німеччину, Угорщину, Індію, Ірландію, Ізраїль, Італію, Японію, Нідерланди, Панаму, Іспанію, Швейцарію, Сполучене Королівство та Сполучені

Штати Америки. Процедури ВОІВ є відкритими для будь-якої особи чи організації, незалежно від національності та місця проживання. Вони можуть проводитися в будь-якій точці світу, будь-якою мовою та відповідно до будь-якого закону, обраного сторонами. Завдяки своєму членству в Міжнародній федерації комерційних арбітражних установ (IFCAI) та ряду угод про співробітництво, Центр може допомогти сторонам організувати зали для засідань, коли слухання не проводяться в Женеві [6].

Центр ВОІВ пропонує спеціалізовані послуги з медіації у спорах про інтелектуальну власність, а саме у спорах, пов'язаних з комерційними операціями та відносинами з використання об'єктів інтелектуальної власності. Поширеними прикладами таких комерційних операцій та відносин є патенти, ноу-хау та ліцензії на торговельні марки, контракти на науково-технічні розробки, технологічні документи про трудові договори, злиття та поглинання, де передбачається перетворення об'єктів права інтелектуальної власності, прав на них у нематеріальні активи, контракти на музику та фільми. Центром ВОІВ для кожної з процедур підготовлено відповідні правила. Тому процедура посередництва (медіації) проводиться відповідно до Правил ВОІВ з посередництва (далі – Правила ВОІВ). Стаття 10 Правил ВОІВ передбачає: "Медіація здійснюється у спосіб, узгоджений сторонами. Якщо сторони не уклали угоду, що стосується посередництва, зокрема й процедури її проведення, посередник відповідно до Правил ВОІВ визначає спосіб проведення посередництва". Відправною точкою посередництва є згода сторін на передачу спору до медіації. Така угода може міститися або у контракті, що регулює ділові відносини між сторонами, в якому сторони передбачають, що будь-які спори, що виникають за договором, будуть передані в посередництво; або вона може бути спеціально підготовлена у зв'язку з конкретним спором після виникнення спору [4].

Звичайно, існують обставини, при яких судовий процес є кращим, ніж медіація. Наприклад, консенсусний характер альтернативного вирішення спорів є менш доцільним, якщо одна з двох сторін вкрай не співпрацює, що може трапитися в контексті позадоговірного спору про порушення. Крім того, рішення суду буде кращим, якщо для з'ясування своїх прав сторона прагне створити публічно-правовий прецедент, а не рішення, яке обмежується відносинами між сторонами. У будь-якому випадку важливо, щоб потенційні сторони та їхні радники були обізнані про свої варіанти вирішення спорів, щоб мати можливість вибрати процедуру, яка найкраще відповідає їхнім потребам [7].

Медіація як альтернативна процедура вирішення спорів з питань інтелектуальної власності є привабливим варіантом для сторін, які ставлять за ціль зберегти або посилити їх відносини, контроль над процесом врегулювання суперечки, конфіденційність чи прагнуть до швидкого врегулювання спору без шкоди їхній репутації. Вищевказані цілі стосуються сторін спору щодо договорів відносно патентів, ноу-хау та ліцензій на торговельні марки, франчайзингові, комп'ютерні, мультимедійні, дистриб'юторські контракти, спільні підприємства, контракти на дослідження та розробки, музику та фільми тощо. Головною умовою ефективності даної процедури є порядність сторін, їх мета побудувати

ділові відносини та зберегти ділову репутацію, а також наявність у медіатора відповідних спеціалізованих знань та навичок посередництва.

Дослідження міжнародного досвіду застосування медіації у сфері інтелектуальної власності свідчать про те, що медіацію можна та доцільно використовувати на будь-якому етапі вирішення спору відносно прав ІВ.

Однак, на мою думку, медіація як спосіб захисту прав інтелектуальної власності поступається арбітражу за популярністю серед альтернативних способів врегулювання, тому що:

по-перше, є недовіра до інституту медіації як з боку деяких науковців-правників, так і практикуючих юристів, адвокатів;

по-друге, як негативний фактор може бути розцінено відсутність вимоги до професійного медіатора мати вищу юридичну освіту, оскільки медіатор, який не має спеціальних знань щодо інтелектуальної власності, не може оцінити дії сторін і запропоновані ними рішення з точки зору законності та можливості виконання.

Для популяризації медіації як ефективного способу врегулювання спорів щодо прав інтелектуальної власності, зокрема в Україні, було б доцільно:

посилити активність просвітницької роботи державних органів усіх рівнів та органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, закладів освіти та медіаторів;

сформувати корпус професійних медіаторів для вирішення спорів відносно прав інтелектуальної власності та розробити процесуальні механізми взаємодії медіації з судами.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 № 995_169 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169
2. Орлюк О.П., Андрощук Г.О., Бутнік-Сіверський О.Б. та ін. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів. — К., 2007. с. 696
3. Основні етапи посередництва BOIB.: <http://www.wipo.int/amc/en/mediation/guide/index.html#how>
4. Правила посередництва BOIB.: <https://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules>
5. Рекомендовані договірні пункти BOIB та угод про надання послуг посередництва.: <http://www.wipo.int/amc/en/clauses>
6. Центр BOIB з арбітражу та посередництва.: <https://www.wipo.int/amc/en/center/faq/index.html#>
7. Центр BOIB з арбітражу та посередництва.: <https://www.wipo.int/amc/en/center/advantages.html>